

KAIN OCH ABEL

Världens "stelnande" har även andra följdverkningar, som vi hittills inte dryftat, nämligen sådana i den mänskliga och samhällsliga ordningen: det åstadkommer i detta avseende ett tingens tillstånd, vari allt räknas, registreras och reglementeras, vilket för övrigt i grund och botten endast är ett annat slags "mekanisering". Det är blott alltför lätt att överallt i vår tid konstatera sådana talande fakta som till exempel manin på folkräkningar (vilken för övrigt har ett omedelbart samband med den betydelse som tilläggs statistiken) (1) och allmänt sett den oavbrutet ökande mängden administrativa ingrepp i alla livets förhållanden. Dessa ingrepp skall naturligtvis ha till verkan att säkerställa en så fullständig enhetlighet som möjligt mellan individerna, desto mer som det nästan är en "princip" för all modern förvaltning att behandla dessa individer såsom blotta numeriska enheter, alla lika varandra, det vill säga handla som om enligt hypotesen den "ideala" enhetligheten redan vore förverkligad och att sålunda tvinga alla människor att så att säga anpassa sig till samma "genomsnittlighet". Å andra sidan befinns denna alltmer överdrivna reglementering ha en mycket paradoxal följdverkan: under det man skryter med att kommunikationerna med de mest avlägsna länder blir allt snabbare och lättare tack vare den moderna industrins uppfinningar, reser man samtidigt alla möjliga hinder för dessa kommunikationers frihet, så att det ofta i praktiken är omöjligt att resa från ett land till ett annat och detta i varje fall blivit mycket svårare än det var vid den tid då inget mekaniskt transportmedel fanns. Här har vi en särskild aspekt av "stelnandet": i en dylik värld finns inte längre plats för nomadfolken, vilka ända till nu levat under olika villkor, ty de får så småningom erfara att det inte längre finns ledigt utrymme för dem, och för övrigt tvingar man dem med alla medel till det bofasta livet (2), så att också i detta avseende den stund, då "hjulet skall sluta att snurra", inte längre förefaller särskilt avlägsen. Städerna, som på sätt och vis står för "stelnandets" sista stadium, får till på köpet den största betydelsen och tenderar mer och mer att uppsluka allt (3). Det är sålunda som Kain mot cykelns slut i sanning lyckas döda Abel.

I den bibliska symbolismen framställs Kain mycket riktigt främst som åkerbrukare och Abel som herde. De är därmed typerna för de två slags folk som funnits alltsedan den nuvarande mänsklighetens begynnelse eller åtminstone sedan ett första åtskiljande kom till stånd: det i bofasta som ägnade sig åt att bruka jorden och i nomader som sysslade med att föda upp boskap (4). Det bör framhållas att detta är de väsentliga och ursprungliga sysslorna för dessa två typer av människor. Det övriga är endast tillfälligt, härlett eller senare tillagt, och att tala om exempelvis jägar- eller fiskarfolk, som de moderna etnologerna vanligen gör, är att antingen taga det tillfälliga för det väsentliga eller att beakta uteslutande mer eller mindre sentida fall av anomali och urartning, vilket man faktiskt kan möta hos vissa vildar (och det moderna Västerlandets huvudsakligen i handeln eller industrin sysselsatta folk är för övrigt inte mindre onormala, ehuru på ett annat sätt) (5). Envar av dessa båda kategorier hade naturligtvis sin egen traditionella lag, olik den andras, och anpassad till dess levnadssätt och dess sysslors natur. Denna skillnad visade sig i synnerhet i offerriterna, varför Kains växtoffer och Abels djuroffer särskilt omnämnes i Första Moseboks berättelse. (6) Eftersom vi här särskilt återoppar oss på den bibliska symbolismen, är det med avseende på denna lämpligt att genast göra den anmärkningen att den hebreiska Torahn egentligen är knuten till nomadfolkens typ av lag. Därav det sätt, varpå berättelsen om Kain och Abel framställs. Från de bofasta folkens synpunkt torde denna framstå i en annan dager och kunna ges en annan tolkning. Men för övrigt är det givetvis så att de aspekter, som motsvarar dessa två synpunkter, båda ingår i dess djupa betydelse, och denna är i det hela taget endast en tillämpning av symbolernas dubbla betydelse. Denna tillämpning anspelade vi delvis på, när vi dryftade "stelnandet", emedan

denna fråga är nära knuten till symbolismen i Kains mord på Abel, vilket måhända skall tydligare framgå i det följande. Från den hebreiska traditionens egenart kommer även det ogillande som riktas mot vissa konstarter eller hantverk, som egentligen lämpar sig för bofasta, och i synnerhet mot allt som har med byggandet av fasta bostäder att göra. Åtminstone var det verkligen så ända fram till just den tid, då Israel upphörde att vara nomadiskt, åtminstone för flera århundraden, det vill säga ända till Davids och Salomos tid, och vi vet att man för att bygga templet i Jerusalem fortfarande behövde inkalla främmande arbetare (7).

Det är naturligtvis de jordbrukande folken som, just därför att de är bofasta, förr eller senare kommer att bygga städer, och det sägs faktiskt att den första staden grundades av själve Kain. Denna grundläggning sker för övrigt långt efter att hans jordbrukarsysslor omnämnes, vilket väl visar att det finns liksom två successiva faser i "bofastheten", varvid den andra fasen gentemot den första representerar en mer uttalad fasthet och "sammanträngning" i rummet. De bofasta folkens arbeten kunde man allmänt sett kalla för arbeten i tiden: fästade i rummet på ett strängt begränsat område, utvecklar de sin verksamhet i en tidskontinuitet, som förefaller dem obestämd. Däremot bygger nomad- och herdefolken intet varaktigt och arbetar icke med tanke på en framtid som undflyr dem. Men de har framför sig ett rum, som ej bjuder dem någon begränsning utan tvärtom ständigt öppnar nya möjligheter för dem. Man återfinner sålunda motsvarigheten till de kosmiska principer som Kains och Abels symbolism i en annan ordning hänför sig till: sammanpressandets princip, företrädd av tiden; vidgandets princip, av rummet (8). Sanningen att säga manifesterar sig båda dessa principer liksom i allting samtidigt i tiden och rummet, och det är nödvändigt att göra denna anmärkning för att förebygga alltför "förenklade" identifieringar eller likställningar liksom även för att ibland upplösa vissa skenbara motsatser. Men det är icke desto mindre visst att den förstnämndas verkan förhärskar under tidens villkor och den sistnämndas verkan under rummets villkor. Men tiden använder rummet, om man så får säga, och bekräftar därmed sin roll av "uppslukare", och på samma sätt upptar de bofasta under tidernas lopp så småningom nomaderna: här har vi, som vi ovan sade, en social och historisk innebörd av Kains mord på Abel.

Nomaderna utövar sin verksamhet särskilt på djurriket, rörligt som de själva. De bofasta däremot tar till direkta föremål de båda orörliga, växt- och mineralrikerna (9). Å andra sidan kommer de bofasta med tiden och genom tingens egen kraft att förfärdiga synliga symboler, bilder som är gjorda av olika ämnen men som enligt sin väsentliga betydelse alltid mer eller mindre direkt hänför sig till den geometriska framställningen, ursprunget och grunden till all rumlig formbyggnad. Nomaderna däremot, för vilka bilder är förbjudna liksom allt som kunde ägna sig för att binda dem på en bestämd plats, förfärdigar ljudsymboler, vilka ensamma är förenliga med deras tillstånd av ständig vandring (10). Men däri finns detta märkliga att av sinnesförmögenheterna synen har ett omedelbart samband med rummet och hörseln med tiden: bildsymbolens elementer uttrycker sig i en samtidighet, ljudsymbolens i ett eftervarannat. I denna ordning verkar alltså ett slags sambandens omkastning, som vi tidigare betraktat och som för övrigt är nödvändigt för att upprätta en viss jämvikt mellan de båda motsatta principer vi talat om och för att bibehålla deras respektive verkan inom gränser, som är förenliga med den normala mänskliga tillvaron. Sålunda skapar de bofasta de bildande konsterna (byggnadskonsten, bildhuggarkonsten, målarkonsten) det vill säga de konstarter som avbildar de former som utbreder sig i rummet. Nomaderna skapar de ljudande konsterna (tonkonsten, diktkonsten), det vill säga de konstarter som avser de former som utspelas i tiden. Ty – och låt oss säga det ännu en gång i detta sammanhang – all konst är till sitt ursprung väsentligen symbolisk och rituell, och det är först genom en till ytterlighet gången urartning, ja i verkligheten en mycket nyligen inträffad sådan, som den mister denna heliga karaktär för att slutligen bli den rent profana "lek" den nedsatts till hos våra samtida (11).

Sålunda visar sig alltså existensvillkorens komplementaritet: De som arbetar för tiden, är stadgade i rummet. De som strövar omkring i rummet, förändras oupphörligt med tiden. Och

sålunda framträder den ”omvända betydelsens” motsägelse: De som lever enligt tiden, det förändrande och förstörande elementet, bofäster sig och bevarar sig. De som lever enligt rummet, det fasta och bestående elementet, skingrar sig och förändrar sig oavblåtligt. Det måste så vara för att de senares och de förras tillvaro skall förbli möjlig genom den åtminstone relativa jämvikt som åstadkommes mellan de två som står för de båda motsatta tendenserna. Om endast den ena eller den andra av dessa båda tendenser, den sammanträngande och den utbredande, vore i verket, skulle slutet snart komma genom antingen ”kristallisering” eller ”förflyktigande”, om man ifråga om detta får använda symboliska uttryck, som torde påminna om alkemisternas ”stelning” och ”lösning” och som för övrigt i den aktuella världen motsvarar två faser, vilkas respektive betydelse vi kommer att behöva närmare bestämma i det följande (12). I själva verket befinner vi oss här på ett område, där med en särskild tydlighet bekräftas alla följdverkningar av de kosmiska dualiteterna, vilka är mer eller mindre avlägsna bilder eller speglingar av den första dualiteten, den av väsendet och substansen, himmelen och jorden, *purusha* och *prakriti*, vilken frambringar och styr hela manifestationen.

Men låt oss återvända till den bibliska symbolismen. Djuroffret blir ödesdigert för Abel (13), och Kains offergård av växter tas inte väl emot (14). Den som välsignas dödas, och den som lever förbannas. Jämvikten å ömse sidor är alltså bruten. Hur skall den återställas annat än genom sådana utbyten att vardera parten får sin del i den andras alster? Det är så som rörelsen förbinder tid och rum, på sätt och vis är en resultant av deras kombinationer och i sig förlikar de båda nyss nämnda motsatta tendenserna (15). Rörelsen själv är återigen blott en serie obalanser, vilkas summa likväl utgör en relativ balans, som är förenlig med manifestationens eller ”vardandets” lag, det vill säga med den möjliga tillvaron själv. Allt utbyte mellan varelser, som lyder under tidens och rummets villkor, är i det hela taget en rörelse eller snarare en helhet av två omvända och ömsesidiga rörelser, som utjämnar och kompenserar varandra. Här förverkligas alltså jämvikten direkt genom själva denna kompensation (16). Utbytenas växelrörelse kan för övrigt avse de tre områdena – det andliga (eller rent intellektuella), psykiska och kroppsliga motsvarande de ”tre världarna”: ett utbyte av principer, symboler och offergåvor. Sådan är jordmänsklighetens verkliga traditionella historia, den trefaldiga grundval varpå förbundens, fördragens och välsignelsernas mysterium vilar, det vill säga i grund och botten själva fördelandet av de ”andliga inflytanden” som verkar i vår värld. Men vi kan inte ytterligare framhäva dessa sistnämnda betraktelser, som uppenbarligen hänför sig till ett normalt tillstånd, varifrån vi för närvarande är i alla avseenden alltför långt fjärran och varav den moderna världen som sådan egentligen bara är den rena negationen (17).

Noter

(1) Det torde finnas mycket att säga om de förbud som i vissa traditioner meddelats mot folkräkningar utom i vissa undantagsfall. Om man sade att dessa förehavanden och alla dylika, som man kallar ”folkbokföring”, bland andra olägenheter också har den att de bidrar till att förkorta människolivet (vilket för övrigt är i enlighet med cykelns själva fortgång, framför allt i dess sista skeden), torde man nog ej bli trodd. Likväl är det i vissa länder så att också de okunnigaste bönder av egen erfarenhet mycket väl vet att om man räknar djuren alltför ofta, dör fler av dem än om man avstår därifrån. Men för de moderna så kallade ”upplysta” kan detta icke vara annat än ”vidskepelse”!

(2) Här kan man som särskilt betecknande exempel anföra de ”sionistiska” projekten vad gäller judarna och även de nyligen gjorda försöken att bofästa zigenarna i vissa trakter av Östeuropa.

(3) I detta avseende bör man erinra sig att det ”himmelska Jerusalem” självt symboliskt sett är en ”stad”, vilket visar att det här återigen, som vi tidigare sade, finns anledning att betrakta en dubbel betydelse av ”stelning”.

(4) Man kan tillägga att, enär Kain betecknas som den äldre, jordbruket därmed synes ha ett visst företräde i tiden. Faktiskt framställs själve Adam alltifrån tiden före "syndafallet" såsom havande till uppgift att "bruka lustgården", vilket för övrigt egentligen hänför sig till växtsymbolismens förhärskande ställning i den sinnebildliga framställningen av cykelns begynnelse (varför ett symboliskt och rent av initiatiskt "jordbruk" också sägs ha utlärts åt "guldålderns" människor, av Saturnus hos latinarna). Hur därmed än förhåller sig, skall vi här betrakta endast det tillstånd som symboliserats med den motsättning (som samtidigt är ett ömsesidigt fullständigande) som råder mellan Kain och Abel, det vill säga det tillstånd, vari åtskillnaden mellan jordbrukar- och herdefolk redan är ett fullbordat faktum.

(5) Beteckningarna *Iran* och *Turan*, varav man velat göra beteckningar på raser, avser i verkligheten de bofasta respektive de nomadiska folken. *Iran* eller *Airyana* kommer av ordet *arya* (eller med förlängning *ârya*), som betyder "jordbrukare" (härlett av roten *ar*, som återfinns i det latinska *arare*, "plöja", *arator*, "plöjare" och även *arvum*, "fält"), och bruket av ordet *ârya* såsom hedersbeteckning (för de högre kasterna) är följaktligen karakteristiskt för de jordbrukande folkens tradition.

(6) Om den alldeles särskilda betydelse offret och de därmed sammanhängande riterna har i de olika traditionella formerna se Frithiof Schuon, "Du Sacrifice" i tidskriften *Études Traditionnelles*, aprilnumret 1938, och A.K. Coomaraswamy, "Atmayajna: Self-sacrifice" i *Harvard Journal of Asiatic Studies*, februari-numret 1942.

(7) Det hebreiska folkets bosättning berodde för övrigt väsentligen på Templens i Jerusalem själva tillvaro. Så snart det förstörs, återframträder nomadlivet i den särskilda form "förskingringen" utgör.

(8) Beträffande denna kosmologiska betydelse hänvisar vi till Fabre d'Olivets arbeten.

(9) Bruket av de minerala elementen innefattar i synnerhet byggandet och metallhanteringen. Vi skall återkomma till detta sistnämnda, vars upphov den bibliska symbolismen tillskriver Tubalkain, det vill säga en ättling av Kain i rakt nedstigande led. Även ingår namnet Kain såsom beståndsdel i namnet Tubalkain, vilket visar ett särskilt nära samband.

(10) Skillnaden mellan dessa båda grundläggande kategorier av symboler är i den hinduiska traditionen skillnaden mellan *yantra*, bildsymbol, och *mantra*, ljudsymbol. Den medför naturligtvis en motsvarande skillnad i de riter, där de respektive symbolelementen används, även om det inte alltid föreligger en lika tydlig skillnad som den man teoretiskt kan föreställa sig och att faktiskt alla kombinationer i olika proportioner här är möjliga.

(11) Det behöver knappast påpekas att man i alla de betraktelser, som här framlagts, ser tydligt framträda den korrelativa och nästan symmetriska karaktären av det rumliga och tidliga, betraktade ur kvalitativ synvinkel.

(12) Det är därför nomadlivet i sin "olycksbringande" och vilsegångna aspekt lätt får en "upplösande" inverkan på allt den kommer i beröring med. Å andra sidan måste det bofasta livet i samma aspekt slutgiltigt leda till de grövsta former och en hopplös materialism.

(13) Liksom Abel utgjutit djurs blod, utgjuts hans blod av Kain. Det finns däri liksom en yttring av en "kompensationens lag", genom vilken de partiella obalanser, som i grund och botten hela manifestationen består av, infogas i den totala jämvikten.

(14) Det är viktigt märka att den hebreiska Bibeln likafullt medger giltigheten av det oblodiga offret som sådant betraktat: Detta är fallet med Melkisedeks offer, som består av de väsentligen vegetabiliska offergåvorna bröd och vin. Men detta hänför sig i verkligheten till den vediska *soma*-riten och den direkta fortsättningen av "urtraditionen" bortom den hebreiska och "abrahamiska" traditionens specialiserade form, ja rent av mycket längre tillbaka än så, bortom åtskillnaden mellan de bofasta folkens lag och nomadfolkens lag. Här påminns vi återigen om växtsymbolismens samband med det "jordiska Paradiset", det vill säga vår mänsklighets "urtillstånd" – Abels offers mottagande och Kains offers förkastande framställs ibland i en ganska egendomlig symbolisk form: röken av Abels offer stiger lodrätt mot

himmelen, medan röken av Kains offer utbreder sig vågrätt efter marken. De tecknar sålunda respektive höjden och basen av en triangel, som representerar den mänskliga manifestationens område.

(15) Dessa två tendenser visar sig för övrigt även i själva rörelsen, i form av den centripetala respektive centrifugala rörelsen.

(16) Jämvikt, harmoni, rättvisa är i verkligheten endast tre former eller tre aspekter av en och samma sak. Man kan i en viss mening låta dem motsvara de tre områden vi sedan talar om, givetvis förutsatt att rättvisan här är inskränkt till sin mest omedelbara betydelse, varav blotta "hederligheten" i affärstransaktioner hos de moderna representerar det förminskade och urartade uttryck den tagit sig därigenom att allting nedsatts till det profana synsättet och det "vanliga livets" inskränkta banalitet.

(17) Den andliga auktoritetens inblandning i penningväsendet i de traditionella civilisationerna står i ett omedelbart samband med det som vi här just talat om. I själva verket är penningen själv på sätt och vis sinnebild för utbytet och kan man därigenom exaktare förstå vilken verklig funktion som fylldes av de symboler som den var bärare av och som var i omlopp med den. Dessa symboler gav utbytet en helt annan betydelse än den som ligger i blotta "materialiteten", vilken är det enda som återstår av det i de profana villkor som i den moderna världen styr förhållanden mellan såväl folken som individerna.

Ovanstående text utgör kapitel XXI av René Guénons bok *Kvantitetens herravälde och tidens tecken*. Boken är en översättning från franskan av Lars Adelskog. Originalens titel är *Le Règne de la Quantité et les Signes des Temps*. Svenska översättningen © Lars Adelskog 2013. Eftertryck eller annan återpublicering, helt eller delvis, såsom elektronisk text på internet eller på annat sätt, förbjudes.